

Ärende: VN/33963/2024

Begäran om utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om främjande av integration och till lagar som har samband med den

Lausunnonantajan lausunto

Reformen av de utbildningar som främjar integration och språkkunskaper

I Raseborgs sysselsättningsregion genomförs för närvarande cirka 75 % av integrationsutbildningen som Frivilliga studier inom den fria bildningen. Lärkkulla folkakademi har haft en central och långvarig roll genom att erbjuda högklassiga integrationsutbildningar både på svenska och finska, och därmed kompletterat den arbetskraftspolitiska integrationsutbildningen. I dagsläget finansieras dessa utbildningar genom undervisnings- och kulturministeriet via det nuvarande styrnings- och statsandelssystemet för integrationsutbildning inom det fria bildningsarbetet.

Lagförslaget innebär att finansieringen och det samlade ansvaret för integrationsutbildning ska överföras till kommunerna och sysselsättningsregionerna. Integrationsutbildning och läs- och skrivkunnighetsutbildning ska i framtiden inte längre kunna ordnas genom den fria bildningen, utan enbart som arbetskraftspolitiska utbildningar som upphandlas av sysselsättningsregionerna. Detta innebär i praktiken att den nuvarande finansieringen via statsandelar för fria bildningen avskaffas och därmed upphör som finansieringskälla.

Att avveckla finansieringen för den fria bildningens integrationsutbildningar innebär en betydande risk för vår region. Detta gäller i synnerhet den svenskspråkiga integrationsutbildningen, som i dagsläget enbart arrangeras inom den fria bildningen. Det är positivt att regeringen föreslår en övergångsperiod på två år samt viss tilläggsfinansiering, men dessa åtgärder är inte tillräckliga för att säkerställa att utbildningsutbudet på sikt kan hållas på en fungerande nivå.

Enligt lagförslaget ska all finansiering av integrationsutbildning koncentreras till en kanal - kommunernas statsandel för ordnandet av basservice- och det praktiska utbildningsansvaret, inklusive utbildning i grundläggande litteracitet, ska hanteras av arbetskraftsmyndigheten inom

sysselsättningsregionen. Detta innebär ett omfattande nytt uppdrag som kräver betydande upphandlingskompetens, administrativ kapacitet och specialistresurser. Dessa förutsättningar är inte självklara i mindre sysselsättningsregioner, särskilt då regionernas struktur ännu är under uppbyggnad och stabilisering beräknas ske först under kommande år när verksamheten, processerna och personalorganisationen funnit sina former.

Den statliga kompensationens nivå är dessutom osäker, samtidigt som reformens totala finansieringsram är styrd av betydande besparingsmål. Detta väcker frågan om kommunerna verkligen kommer att erhålla tillräckliga resurser för att på ett rättvist och kvalitativt sätt kunna axla hela ansvaret.

En av den fria bildningens största styrkor har varit flexibiliteten och möjligheten att samla olika målgrupper - både arbetssökande och personer utanför arbetskraften - i gemensamma grupper. Denna flexibilitet är svår att återskapa inom strikt arbetskraftspolitiska modeller. För små kommuner är utbildningsvolymerna ofta så låga att det inte är realistiskt att upphandla separata utbildningsgrupper utan att kvalitet, tillgänglighet och kostnader påverkas negativt.

Raseborg, Hangö och Ingå arbetskraftsmyndighet anser därför att reformen riskerar att försvaga den fria bildningen som helhet och samtidigt äventyra integrationsutbildningens kontinuitet, tillgänglighet, kvalitet och språkliga mångfald i mindre regioner. Reformen riskerar också att leda till ökade kostnader och ökad administrativ belastning för kommunerna, utan att motsvarande förbättringar i servicekvalitet eller resultat kan garanteras.

Besparingar i finansieringen av främjandet av integration

Regeringen föreslår att den kalkylerade ersättningen sänks med 100 € per år för personer över 18 år. Motiveringen är att kommunernas arbetsbörda skulle minska genom att kompetenskartläggning och integrationsplan upprättas vid samma tillfälle. I Raseborg - liksom i majoriteten av landets kommuner - är detta redan etablerad praxis. Förslaget medför därmed ingen faktisk arbetslättning, och besparingen saknar grund ur kommunens perspektiv.

Den kalkylerade ersättningen uppgår idag till 9 793 € per år. Utöver minskningen med 100 € föreslås även att den del av ersättningen som avser kostnader för integrationsutbildning, totalt 7 092 €, tas bort från den kalkylerade ersättningen och i stället styrs via statsandelssystemet för ordnandet av kommunal basservice. Detta innebär en betydande förändring av hur kommunerna kompenseras för integrationsuppdraget, och det är oklart i vilken utsträckning statsandelsmodellen kommer att täcka de faktiska kostnaderna för de utvidgade ansvaret över integrationsutbildning och utbildning i grundläggande litteracitet.

Vidare föreslås att ersättningen för förberedelser inför mottagandet av kvotflyktingar slopas helt. Detta är en tydlig försämring av kommunernas förutsättningar att ta emot kvotflyktingar. Kommunerna kan inte påverka ankomsttidpunkten, och bostäder måste därför reserveras i förväg. I nuläget ersätts både hyror för reserverade bostäder och nödvändig grundutrustning. I det nya förslaget upphör dessa ersättningar helt.

I Raseborg utrustas lägenheter redan idag enbart med den mest basala utrustningen, huvudsakligen genom donationer - endast sängar köps nya. Att inte ens dessa minimala kostnader längre ersätts försvårar kommunens möjligheter att ta emot några av de mest utsatta personerna i flyktingkvoten. Besparingen för staten är marginell, men konsekvenserna för mindre kommuner är betydande och signalvärdet djupt problematiskt.

Sammantaget bedömer vi att de föreslagna besparingarna tydligt riskerar att minska kommunernas vilja och möjlighet att ta emot kvotflyktingar, öka de regionala skillnaderna och ytterligare koncentrera mottagandet till större städer.

Målet med integrationen och den ökade förpliktande karaktären

Förslaget betonar invandrarens ansvar och skyldigheter, men modellen konkretiseras inte i tillräcklig grad. Redan idag är målsättningen inom kommunens integrationstjänster att stärka individens självständighet, språkkunskaper och förutsättningar att klara sig i samhället. Ett ytterligare fokus på eget ansvar i sig är inte problematiskt, men det behöver åtföljas av tydliga verktyg, en realistisk resursbedömning och säkerställande av stöd för dem som har nedsatt förmåga att agera självständigt. Utan tillräckligt stöd riskerar ansvarsförskjutningen att öka marginalisering, försena etablering och leda till högre långsiktiga kostnader på kommunal nivå. Även i fortsättningen behöver kommunerna garanteras tillräcklig finansiering för att kunna erbjuda tillräckliga integrationstjänster i form av handlednings- och rådgivningstjänster och ansvarsbetoningen får inte användas som ett argument att skära ner i den finansiering som kommunen erhåller för uppdraget genom de kalkylerade ersättningarna.

Ändringar i serviceprocessens initialskede

Förslaget innebär i praktiken inga större förändringar i Raseborgs nuvarande arbetssätt i integrationsprocessens initialskede. Att genomföra kompetenskartläggning och upprätta integrationsplan vid samma möte är redan etablerad praxis. För att kommunen även framöver ska kunna erbjuda ändamålsenliga tjänster inom ramen för integrationsplanen förutsätts dock att kommuner och sysselsättningsregioner har tillgång till tillräckliga resurser, kompetent personal och ett fungerande tjänsteutbud. Dessa förutsättningar varierar avsevärt mellan olika regioner.

Den föreslagna modellen förutsätter dessutom att kommunen snabbt kan erbjuda utbildningsplatser i samhällsorientering, språkundervisning och övriga inledande tjänster. Om utbildningskapaciteten inte motsvarar behovet riskerar processen i praktiken att bli långsammare, trots intentionen att effektivisera den.

Raseborgs sysselsättningsregion vill därför betona att resurser och förutsättningar för snabb uppstart av tjänster måste vara trygga innan förändringen genomförs, för att säkerställa en fungerande och rättvis servicekedja för alla integrationskunder.

Övriga kommentarer

Raseborgs sysselsättningsregion ser behovet av att utveckla integrationssystemet och delar målsättningen om tydligare strukturer, ökad effektivitet och ett starkare fokus på sysselsättning. Reformens intentioner är därmed delvis förståeliga. De föreslagna förändringarna innebär dock betydande risker för små och tvåspråkiga kommuner, särskilt vad gäller tillgången till svenskspråkiga utbildningsvägar, utbildningens kontinuitet, samt möjligheterna att upprätthålla ett tillräckligt och kvalitativt tjänsteutbud. Även möjligheten att ta emot kvotflyktingar begränsas då ersättningarna för detta försämrats.

Sammantaget innebär reformens inriktning på omfattande besparingar, ökad ansvarsförskjutning till kommunerna och avskaffandet av centrala finansieringsformer att kommunernas faktiska förutsättningar att genomföra integrationsuppdraget försvagas. Detta sker utan motsvarande minskning i arbetsmängd eller garanti för att de nya finansieringsmodellerna täcker kommunernas verkliga kostnader. För små kommuner med begränsade utbildningsvolym och upphandlingsresurser riskerar reformen att leda till kraftigt försämrad service och ökad ojämlikhet mellan olika regioner.

Raseborg sysselsättningsregion betonar därför att reformens mål endast kan nås om staten säkerställer tillräcklig och långsiktigt hållbar finansiering, erbjuder kommunerna tydliga stödstrukturer och garanterar att tvåspråkigheten beaktas i både utbildningsutbud och lagstiftning. Endast då kan kommunerna fullgöra sitt uppdrag och erbjuda integrationsfrämjande tjänster som är tillgängliga, rättvisa och kvalitativa för alla.

Rehnman Jill
Raseborgs stad / Raaseporin kaupunki

Nyholm Carina
Raseborgs stad - Arbets- och näringsnämnden § 8, 29.1.2026